

Mevrouw de wethouder, dames en heren,

Ik mag een korte inleiding houden rond de vraag: Wat is het belang van muziek- en kunsteducatie voor de ontwikkeling van kinderen?

Ik zal deze vraag eerst in een aantal punten beantwoorden, om tot slot tot een samenvatting te komen.

Hoewel het teken- en schilderonderwijs, het dansonderwijs, het drama-onderwijs en het lees- en schrijfonderwijs en de bijbehorende kunsten mijn grote belangstelling hebben wil ik me hier om tijdsredenen beperken tot het belang van de muziekeducatie.

1

Zonet in de Grote Zaal hebben we het allergrootste belang van muziekeducatie gezien en gehoord: muzikles leidt tot houden van muziek en van musiceren. Al die kinderen die samen zingen, net als al die voetballiefhebbers die samen in het stadion het Wilhelmus doen: ze voelen een gezamenlijkheid en ze brengen een gezamenlijk gevoel teweeg bij iedereen die het ziet en hoort. Dat samen iets beleven is uniek voor de muziekkunst, alleen de dans en de toneelkunst komen in de buurt.

2

Het belang van muzikles is dat je leert te genieten van zingen, alleen of samen, van een instrument bespelen, alleen of samen, en dat het de aanzet kan vormen tot een tijdelijke of levenslange hobby en in een enkel geval, dat geldt voor zo'n duizend mensen per jaar in Nederland, tot de start van een plezierige beroepsuitoefening. Kenmerken van muziek leren maken: het kind is zelf actief, het kind leert zichzelf kennen, het kind heeft plezier, het kind ordent en structureert in het studeren en muziek maken, en het generaliseert dat naar andere activiteiten.

3

Het belang van muzikles zit hem in het verwerven van de eigen identiteit en de ontwikkeling van de persoonlijkheid: nadenken over wat je wilt en niet wilt, over wat je mooi of lelijk vindt; jezelf kunnen uiten al zingend of spelend, het leren doorzetten om een prestatie neer te zetten, je vereenzelvigen en vergelijken met mensen die iets kunnen of iets bereikt hebben, of ze nu Jan Smit of Janine Jansen heten.

4

Het belang van muzikles is dat van alle menselijke bezigheden muziek maken de hersenen het volledigst en het best activeert. We hebben naar schatting 100 miljard hersencellen, die onderling met elkaar verbonden kunnen worden. Musiceren activeert het leggen van verbindingen tussen geheugengebieden in de hersenen. Musiceren helpt ook de verbinding tussen de linker- en de rechterhersenhelft sneller te maken, als die hersenhelften eenmaal in functie zijn gedifferentieerd (dat is vanaf een jaar of 6). Die vele en rappe verbindingen heb je trouwens wel nodig ook, bij alle hogere muzikale processen zoals afstemmen, fine-tuning, dus jouw klank met die van anderen en ook nog eens met je eigen klankvoorstelling in overeenstemming brengen, of bij timing, of bij alle andere non-verbale processen bij het musiceren.

5

Het belang van muziekles is dat de motoriek zich zeer verfijnd kan ontwikkelen: hoe beter je leert luisteren, des te verfijnder kun je zingen en spreken of des te nauwkeuriger leer je op je instrument te intoneren of te coördineren.

6

Het belang van muziekles zit hem in het verwerven van sociale vaardigheden: luisteren naar elkaar, wachten op elkaar, samenwerken met elkaar, leren omgaan met wie iets beter of minder goed kan dan jijzelf, leiding nemen en leiding accepteren.

7

Het belang van muziekles is dat je cognitieve (cognitie gaat over kennen en weten en begrijpen en inzicht) vaardigheden zich beter ontwikkelen; er zijn zelfs wetenschappelijke aanwijzingen dat je er intelligenter van wordt. Met name op het vlak van de leesvaardigheid,, de verbale vaardigheid en het wiskundig inzicht zijn die aanwijzingen niet eens zo klein. Bekend in dit verband is het onderzoek van Hans Günther Bastian in zeven Berlijnse scholen gedurende 6 jaar.

8

Het belang van muziekles is dat, als je al deze zaken samenvat, er een ander licht op opvoeden en opleiden wordt geworpen: alle pedagogische activiteit voert naar volwassenheid, naar beheersing van een hoeveelheid kennis en vaardigheden, naar zingeving aan het eigen unieke leven. En het maakt een groot maatschappelijk verschil of we als natuurlijke of professionele pedagogen onze kinderen leiden naar passiviteit en consumentisme of naar eigen oordeelsvorming, eigen zingeving, openstaan voor anderen, naar zelfbeheersing en naar lef om iets nieuws aan te durven.

Ik verzijn deze dingen niet zelf, ze zijn de uitkomst van heel veel wetenschappelijk onderzoek dat heeft gezocht naar verbanden tussen muzikale opvoeding –en- opleiding en de ontwikkeling van kinderen.

II

Het voert te ver om al het wetenschappelijk onderzoek weer te geven, daarom licht ik nog een paar zaken toe.

Bij uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek moet men het vinden van een verband niet verwarren met causaliteit, een oorzakelijk verband. Een goed voorbeeld is dat van Marokkaanse jongens en criminaliteit. Een paar weken geleden kwam uit onderzoek naar voren dat 53% van de Marokkaanse jongens in Nederland voor hun 23^e jaar in aanraking komt met de politie. Je kunt dan niet een causaal verband leggen, bijvoorbeeld mannelijke Marokkaan zijn leidt tot criminaliteit, want er zijn meer oorzaken van criminaliteit. Wel is er dus een verband vast te stellen. Een ander voorbeeld is dat van Bastian: “Muziek maakt slim”, zegt hij en dat lijkt een causaliteit, terwijl er sprake is van een positief verband tussen muziek maken en de cognitieve ontwikkeling.

Rijping en ontwikkeling zijn twee belangrijke begrippen bij kinderen. Rijping is vooral een biologisch begrip, het gaat over groeien van klein naar groot en over differentiatie van eenvoudig naar complex. Ontwikkeling is meer een psychologisch begrip en het is op te vatten als een reeks progressieve veranderingen die tot hogere niveau van differentiatie en functioneren leidt. Voorbeeld: van vuistgreep naar duimoppositie naar pincetgreep naar

vingerzetting bij fluit- of pianospelen. Een mooi voorbeeld is ook oud Russisch onderzoek uit de jaren 60, waarbij onderzocht werd wat het effect van traploop-les is. De uitkomst was dat je slechts een maand ontwikkelingstijd wint als je traplopen onderwijst in vergelijking met het gewone rijpingsproces van leren traplopen. Dit geldt uiteraard niet voor een instrument leren bespelen: de diverse instrumenten zijn niet zo algemeen beschikbaar als trappen en de complexiteit van het instrument eist langdurige training.

Kort iets over muziek en sociaal-emotionele ontwikkeling. Dan gaat het bijvoorbeeld over motivatie, over verfijning van gevoelens en over self-efficacy: zelfbeeld, zelfvertrouwen: hoeveel inspanning verricht je, hoe ga je met hindernissen om hoe leer je van fouten. Muziekles leidt tot grotere emotionele stabiliteit. (Ervaringsfeit bij studenten aan het CvA: ze kunnen langer emotionele problemen verdragen, zijn minder snel van hun stuk, vinden niet snel iets vreemd of afwijkend bij zichzelf.)

III Samenvattend:

Het belang van muziekeducatie voor de ontwikkeling van kinderen kan met een reclameslogan beantwoord worden: muziekles maakt verstandig, muziekles maakt de hersenen flexibeler, muziekles maakt sociaal invoelend, muziekles maakt emotioneel evenwichtig, muziekles vergroot het zelfvertrouwen. En vooral: muziekles maakt dat je gaat houden van muziek en musiceren. Kortom: MUZIEK MOET!, zeker op school. Maar dan moet het wel een goede muziekles zijn.

Lolke van Diggelen, psycholoog, docent psychologie en muziekpedagogiek aan het Conservatorium van Amsterdam

Litteratuur:

Hans Günther Bastian: Muziek maakt slim, 2003, Panta Rhei

Jos Herfs e.a.: Muziek leren, 2005, Koninklijke Van Gorcum

Liesbeth van Beemen: Ontwikkelingspsychologie, 2006, Wolters Noordhoff

C.F. van Parreren en J. Carpay: Sovjetpsychologen aan het woord, 1972, Wolters Noordhoff

Richard Parncutt and Gary McPherson: The science and psychology of Music performance, 2002, Oxford University Press

Michael Eysenck: Simply Psychology, 2002, Psychology Press

James Kalat: Biological Psychology, 1992, Wadsworth Publishing Company